

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลวิจัย

งานวิจัยการศึกษาการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารสำหรับพื้นที่ในเขตจังหวัดภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคใต้ และกรุงเทพมหานครบริเวณรอบเกาะรัตนโกสินทร์ จำนวน 7 พื้นที่ โดยวางแผนการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่า

ผลการวิจัยเชิงปริมาณมีดังนี้ จากการตอบแบบสอบถามของนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 507 คน คิดเป็นร้อยละ 72.43 มีอายุในช่วง 41 – 50 ปี จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 26.14 สถานภาพสมรสแล้ว จำนวน 373 คน คิดเป็นร้อยละ 53.29 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 429 คน คิดเป็นร้อยละ 61.29 มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 374 คน คิดเป็นร้อยละ 53.43 ระดับรายได้ต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท 165 คน คิดเป็นร้อยละ 23.57 ภูมิลำเนาเดิมในภาคใต้ 190 คน คิดเป็นร้อยละ 27.14 และอาศัยในกรุงเทพมหานครเป็นจำนวน 335 คน คิดเป็นร้อยละ 47.86 โดยส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศ 1 – 3 ครั้งต่อปี จำนวน 455 คน คิดเป็นร้อยละ 65.00 วัตถุประสงค์หลักในการท่องเที่ยว คือ พักผ่อน จำนวน 381 คน คิดเป็นร้อยละ 54.43 แหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการเดินทางภายในประเทศ คือ สืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต จำนวน 286 คน คิดเป็นร้อยละ 40.86 ทั้งนี้ สถานที่พักแรมยอดนิยม อันดับแรกคือ โรงแรม จำนวน 313 คน คิดเป็นร้อยละ 44.71 รองลงมาคือ รีสอร์ท/บังกะโล จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 22.57 และบ้านญาติ/บ้านเพื่อน จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 11.14 ตามลำดับ

ส่วนแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม อันดับแรกคือ แหล่งท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ เช่น ภูเขา น้ำตก ป่า ทะเล จำนวน 449 คน คิดเป็นร้อยละ 64.14 รองลงมาคือ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และศาสนสถาน เช่น วัด พิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 21.57 และแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสุนทรีย์ในการรับประทานอาหาร เช่น ตลาดดอนหวาย ดอนหอยหลอด บางปู จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 23.86 ตามลำดับ

ภูมิภาคยอดนิยมที่ผู้ตอบแบบสอบถามอยากไปท่องเที่ยว อันดับแรกคือ ภาคเหนือ จำนวน 240 คน คิดเป็นร้อยละ 34.29 รองลงมาคือ ภาคตะวันออก จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 19.29 ตามลำดับ

ภาคกลาง อันดับแรกคือ พระนครศรีอยุธยา จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 รองลงมาคือ สุพรรณบุรี จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 11.29 และเพชรบูรณ์ จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 8.71 ตามลำดับ

ภาคตะวันตก อันดับแรกคือ ประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 299 คน คิดเป็นร้อยละ 42.71 รองลงมาคือ เพชรบุรี จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 25.29 และกาญจนบุรี จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 27.86 ตามลำดับ

ภาคตะวันออก อันดับแรกคือ จันทบุรี จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 25.14 รองลงมาคือ ฉะเชิงเทรา จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 18.57 และระยอง จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 17.29 ตามลำดับ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อันดับแรกคือ นครราชสีมา จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 14.14 รองลงมาคือ หนองคาย จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 10.29 และขอนแก่น จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 11.29 ตามลำดับ

ภาคเหนือ อันดับแรกคือ เชียงราย จำนวน 268 คน คิดเป็นร้อยละ 38.29 รองลงมาคือ เชียงใหม่ จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 20.86 และแม่ฮ่องสอน จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 19.57 ตามลำดับ

ภาคใต้ อันดับแรกคือ สุราษฎร์ธานี จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 29.29 รองลงมาคือ ภูเก็ต จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 16.29 และกระบี่ จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 16.00 ตามลำดับ

โดยภายในระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนครั้งในการท่องเที่ยวภายในประเทศโดยเฉลี่ย 4.95 ครั้งต่อปี ระยะเวลาในการท่องเที่ยวภายในประเทศต่อครั้ง 3.77 วันต่อครั้ง และมีจำนวนผู้ร่วมเดินทางในแต่ละครั้ง 8.37 คน ต่อครั้ง

นอกจากนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามมีการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวโดยมีการวางแผนล่วงหน้าก่อนการเดินทาง จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 32.57 และการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวโดยไม่มีการวางแผนล่วงหน้าก่อนการเดินทาง จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 13.14 ในส่วนของเวลาที่เลือกใช้ในการท่องเที่ยว อยู่ในช่วงวันหยุดต่อเนื่องกับวันนักขัตฤกษ์ จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 29.43

ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับอาหารการกินในระหว่างการท่องเที่ยวมากเป็นพิเศษ จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 13.71 แหล่งข้อมูลส่วนใหญ่ที่ใช้ศึกษาเกี่ยวกับร้านอาหารและอาหารเด่นๆ ในเส้นทางท่องเที่ยวก่อนการเดินทาง คือ สืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต จำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 34.43 ให้ความสำคัญกับการเลือกรับประทานอาหารในระหว่างการเดินทางจากร้านอาหารที่สะอาดและปลอดภัยก่อนเสมอ จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 26.29 ให้ความสำคัญกับการเลือกรับประทานอาหารในระหว่างการเดินทางจากร้านอาหารที่มีชื่อเสียงด้านความอร่อยก่อนเสมอ จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 18.86 ชื่นชอบในการรับประทานอาหารไทยที่เป็นอาหารประจำท้องถิ่นในระหว่างการท่องเที่ยว จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และมีความเห็นว่าเรื่องของการอาหารในระหว่างการท่องเที่ยวภายในประเทศ มีส่วนช่วยให้การท่องเที่ยวน่าประทับใจมากขึ้น จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 11.00

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวและวัฒนธรรมอาหาร รวมถึงผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในจังหวัดดังกล่าวเพื่อเป็นข้อมูล ดังนี้ ภาคเหนือ สถานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ อาหารท้องถิ่นที่เป็นที่นิยม รวมถึงผลิตภัณฑ์

โอท็อป ได้แก่ ผลไม้เมืองหนาว ชา ไข่ต้ม เป็นต้น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สถานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ อาหารท้องถิ่นที่เป็นที่นิยม และผลิตภัณฑ์โอท็อป ได้แก่ อาหารประเภทขนมจีน ส้มตำ แหนมเนือง อาหารจากปลา โดยมีวัฒนธรรมการกินเข้าคำเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งน่าจะเป็นโอกาสในการดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ดี ภาคกลาง สถานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ อาหารท้องถิ่น และผลิตภัณฑ์โอท็อปส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์จากปลาน้ำจืด กว๊านเตยเรือในจังหวัดอยุธยา และตลาดเก่า เช่นตลาดร้อยปี ตลาดบางปลาหมอ เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ได้เป็นอย่างดี ภาคตะวันออก สถานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีอาหารท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์โอท็อป ได้แก่ ผลไม้ตามฤดูกาล หมูชะมวง และเส้นจันท์ เป็นต้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ภาคตะวันตก สถานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีอาหารท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์โอท็อป ได้แก่ ขนมหวานในจังหวัดเพชรบุรี และอาหารทะเลในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นต้น ภาคใต้ สถานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีอาหารท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์โอท็อป เป็นอาหารทะเล อาหารจีนฮกเกี้ยน และต้มยำ เป็นต้น และสำหรับกรุงเทพมหานคร มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย โดยเฉพาะวัด วัง สถานที่ช้อปปิ้งต่างๆ และมีอาหารทุกชนิดให้เลือก ทั้งนี้ อาหารรอบเกาะรัตนโกสินทร์เป็นแหล่งวัฒนธรรมอาหารที่สำคัญของกรุงเทพฯ ซึ่งจากข้อมูลงานวิจัยชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยเป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านอาหารที่สำคัญ เนื่องจาก ลักษณะอาหาร ความผสมผสานของชาติพันธุ์ ความอุดมสมบูรณ์ของดิน สภาพอากาศที่มีอุณหภูมิร้อนชื้น ทำให้ประเทศไทยเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ของผักและผลไม้ที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น พุริณ ลองกอง สละ เงาะ และมังคุด เป็นต้น ในขณะเดียวกัน ก็เป็นแหล่งของพืชผักสมุนไพร ซึ่งต่างก็ได้รับการยืนยันในแง่สรรพคุณที่เมื่อนำมาใช้เป็นอาหารก็จะทำให้มีผลดีต่อสุขภาพมากกว่าผลเสีย ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอยู่ในอาหารประเภทแกง และอาหารประเภทอื่นๆ อีกทั้งประเทศไทยยังเป็นประเทศที่มีดินแดนชายฝั่งทะเล ทำให้มีอาหารทะเลอุดมสมบูรณ์ โดยอาหารในแต่ละภูมิภาคก็จะมี ความแตกต่างตามลักษณะของภูมิประเทศที่ตั้ง ทำให้เกิดเป็นอาหารที่น่าเรียนรู้ และโดดเด่น รวมถึงคนไทยมีอัธยาศัยดี และมีการนำเสนอผ่านการปรุงทำให้การท่องเที่ยวน่าสนใจขึ้นได้เห็นรูปแบบและวิธีการปรุงอาหารในท้องถิ่น หรือการลิ้มลองอาหารที่มาจากวัตถุดิบสำคัญในท้องถิ่นนั้น ๆ ก็ทำให้สามารถเป็นกิจกรรมเสริมที่น่าสนใจอีกกิจกรรมหนึ่งของนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ ยังได้มีการจัดทำคู่มือสรุปเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร สำหรับพื้นที่ในเขตจังหวัดภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร โดยมีข้อมูลทั้งด้านอาหารและด้านการท่องเที่ยวรวมถึงเทคนิคการเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารในแต่ละภูมิภาค เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง

โดยการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานราชการระดับท้องถิ่นประจำจังหวัด ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาประจำจังหวัด ในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารประจำ

จังหวัด คณะวิจัยได้นำเสนอข้อมูลการวิจัยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้รับผิดชอบประจำสำนักงานการท่องเที่ยวประจำแต่ละภูมิภาค ถึงความเป็นไปได้และแนวทางการดำเนินงาน พบว่า แนวทางที่จะช่วยผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารมีลำดับดังนี้

1. หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยตรงของกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาจะต้องผลักดันให้ อปท. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้นำชุมชนในพื้นที่ที่มีศักยภาพ ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาและส่งเสริมเพื่อให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร
2. จะต้องสร้างองค์ความรู้ด้านอาหาร เตรียมความพร้อมด้านสถานที่รวมทั้งด้านการจัดการในพื้นที่
3. ประชาสัมพันธ์ และเสนอขายให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มผู้ประกอบการอาหาร และผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวได้ทราบแนวทางการดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้เกิดความสอดคล้องและสามารถให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวไปในทิศทางเดียวกัน
2. ควรมีการประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวการเรียนรู้อาหารให้กับโดยให้กับนักท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ อย่างกว้างขวางเพื่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจและส่งผลต่อการรับรู้ของนักท่องเที่ยว และผลักดันให้การท่องเที่ยวเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารเป็นกิจกรรมต้น ๆ ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ
3. ควรจัดให้มีงานวิจัยการยกระดับและพัฒนาร้านอาหารและสถานประกอบที่อยู่ในเส้นทางเรียนรู้ให้มีคุณภาพอยู่ในระดับเดียวกันหรือสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้โดยเป็นไปตามมาตรฐานสากลเพื่อสร้างความมั่นใจและสร้างความตระหนักให้กับผู้ประกอบการ